

No 20
1 9 3 3
30 sen

Laitse Kodu

Foto R.K.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vaatatav toimetaja kolonel J. Maide, telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt, telefon 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse lasu alla, kui sellele tasundumine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirja alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, $\frac{1}{2}$ a. 3 kr., $\frac{1}{4}$ a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad a üks lehekülj: teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise- mised 60 kr.



Nr. 20

1933

SISUKORD:

J. A.: Tšehhoslovakkia vabaduspüha.

A. Balder: Kaitseliidu õppetegevusest 1933/34. aastal.

J. L.: Ratsaüksuste moondamisest.

O. Kõbala: Kohtulikest relvaekspertii- sidadest.

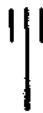
A. P.: Kaitseväge ja kaitseliidu laske- sportlaste suurvõistlus.

U. Paukson: Ratturid.

Johan Bechter: Üks kiri.

Mugavaim ja luksuslikem
kinoteater

Gloria-Palace



Hooaja parimad filmid

Tallinn, Vabadusplats 2-a

Telefon 452-13

AUTO osad, tarbed

MOOTORRATTAD

Inglise **KUNSTNAHK**

Inglise **KUULLAAGRID**

JALGRATTAD

ÕMBLUSMASINAD

ja palju muud

leiate suures valikus

Viru t. 7. Tallinnas

LIER JA ROSSBAUM

Ar 933 P
Kaitse

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOG

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 20

Tallinnas teisipäeval, 31. oktoobril 1933

IX aastakäik



PEALINNA SÜGISMEELEOLUSID

FOTO IVAR PAALMAN

Novembrikuus ilmub „Kaitse Kodu!“:

11. nov. — kaitseliidu 15-a. asutamis-, 28. nov. — vabastussõja 15-a. alguspäeva äramärkivate erinumbrikena.

EESTI HARIDUSLIIDU TEAATRITARVETE LADU

Tallinn, Suur Roosikrantsi 12.
Telefon 452-02.

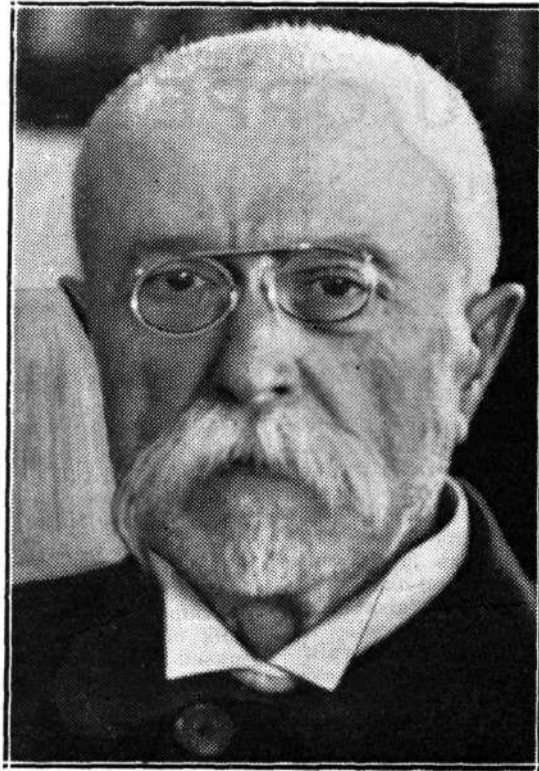
Näidendite laenukogu, parukate laenukogu, kostüümide laenukogu, jumestamisvahendid, gaasilambid ja laternad, dekoratsioonide materjaal, peopiletid ja peokuulutused, lendava posti piltpostkaardid, konfetii ja serpentiin, kviitungiraamatud, liikmekaardid, kontrolltähed jne.

Uudisteostena näidendite laenukogus: A. Mälgu 4-vaat. näidend „**Neitsid lampidega**“, R. Lukssi 2-vaat. komöödia „**Õpetatud sulane**“, A. Tammanni 3-vaat. komöödia „**Pilveristi**“ ja möödunud hooaja menukaimad näendid: A. Mälgu auhinnatud 4-vaat. komöödia „**Vaese mehe ututall**“ ja E. Posti auhinnatud 3-vaat. komöödia „**Kui põhjakuu ärkab**“.

Lähemal ajal ilmub A. Brigaderi näidend „**Suur saak**“, mis on Lätis saanud erakordse menu osaliseks.

Hinnakirjad ja näidendite nimekirjad saadetakse tasuta kõigile soovijaile.

Juhatus.



President MASARYK

TŠEHHOSLOVAKKIA VABADUSPÜHA

Laupäeval, 28. oktoobril pühitses Tšehhoslovakkia vabariik oma iseseisvuse 15. aastapäeva. See iseseisvus sündis maailmasõja võitlustes, kuid eeltöid vabaduse tagasivõitmisele 13-miljonilisele rahvale tehti juba varem. Kümnete aastate jooksul töötasid rahva paremad jõud seks, et soodsal hetkel viia rahvast iseseisvuse võitlusele. Ja kohe maailmasõja ajal otsustasid tšehhi rahvajuhid energiliselt panna vastu Austria-Ungarile. Tolle liikumise eesotsas seisis prof. Masaryk, Tšehhoslovakkia praegune president. Tema oli see, kes andis rahva liikumisele kindla sihi, organisatsiooni ja reaalse sisu. Kaugelenägija inimesena ja teadliku demokraadina mõistis prof. Masaryk, et maailmasõda paratamatult toob kaasa revolutsioone, kus pörkavad kokku demokraatlik mõte teokraatia-absoluteerse põhimõttega. T. Masaryk ühes Tšehhi legionääridega võitles demokraatia võiduleviimise poolt ja see võitlus lõppes Masaryki ideede võiduga: 28. okt. 1918. a. kuulutati Tšehhi iseseisvaks. See päev on saanud rahvuspühaks. Enne seda aga võttis asutav kogu vastu otsuse, mille järele Habsburgid kuulutati troonilt tõugatuks ning prof. Thomas Garrik Masaryk määratuks vabariigi presidendiks.

Uus riik oli sündinud ja nüüd tuli tal pidada võitlust oma iseseisvuse kindlustamise eest. Liitlaste poolt leidis uus vabariik tunnustamise ning Ver-

sailles' rahulepinguga määrati kindlaks Tšehhoslovakkia-Saksa piirid ning Saint-Germaini lepinguga — piirid Austriaga. Raskem oli piiride määramine Ungariga, kes ei tahtnud loobuda Slovakkias. Lõpeks siiski andis Trianoni leping praegused Tšehhoslovakkia-Ungari piirid ja tšehhid ning slovakid võisid ühineda.

Pärast piiride kindlaksmääramist võis noor vabariik asuda oma siseelu korraldamisele ideede kohaselt, mida võitluse ajal kuulutas prof. Masaryk. See töö on kestnud juba 15 aastat, kujundades Tšehhoslovakkias demokraatliku riigi eeskujuna.

Tšehhoslovakkia president prof. Masaryk tunneb elavat huvi ka teiste noorte demokraatlike vabariikide ja neis arenevate liikumiste, eriti noorsooliikumise vastu. Muude hulgas pälvis tema huvi ka Eesti. President Masaryk on olnud huvitatud meie noorkotkaste liikumisest, mida tõendab muuseas ka temalt noorkotkaste organisatsioonile saadetud ja enda käega varustatud pealkirjadega näopilt.

Elavat huvi tunneb meie elu ja olu vastu ka kohalik Tšehhoslovakkia esindus chargé d'affaires prof. Galia'ga eesotsas. Prof. Galia on loonud tihedaid sidemeid meie seltskonnaga, kaitseorganisatsioonidega ja ajakirjandusega.

J. A.

KAITSELIIDU ÕPPETEGEVUSEST

1933./34. AASTAL

Kaitseliidu õppetegevuse aasta algab talveperioodiga. Seisame talve lävel, seega uue tegevusaasta alul. Ei ole vahest üleliigne tutvustada lugejaskonda sellega, milles seisab meie kodukaitse organisatsiooni õppetegevus eeloleval aastal.

Tegevus juhtiva kaadri väljaõppe alal.

Kaitseliidu juhtiv kaader on kaheksugune: palgaline ja vabatahtlik pealikute kaader. Esimese moodustavad kaitseliidu peastaabis teenivad pealikud, malevate pealikud ja instruktorid; teise — vabatahtlikud pealikud, kes kaitseliidu tegevusest võtavad osa oma igapäevase teenistuse kõrval. Palgaline kaader juhib kaitseliidu mitmekesisest tegevust väljaõppe (taktikalise tegevuse, laskeasjanduse, relva käsitamise ja parandamise, ratsa-, suurtükiväe-, side-, gaasikaitse-üksuste ettevalmistuse, kehalise kasvatus (jne.), organisatsiooni, majanduse, seltskondliku töö ja teistel aladel. Nii peab kaitseliidu palgaline kaader olema suure kvalifikatsiooniga ja omama teadmisi ning oskusi mitmekesistel tegevuse aladel. Teisest küljest kaitseliidu palgaline kaader on laiuli üle maa. Nendeni ei ulatu välis-sõjaajakirjad, mis käsitlevad uusi tehnilisi saavutusi, nende kasutamist lahingus ja uusi võitlusviise. Üksikute palgalise kaadri hulgast on võimalus võtta osa garnisonides peetavaist loenguist ja ohvitseride õppustest.

16.—21. aprillini korraldab kaitseliidu peastaap malevate pealikele ja instruktoritele sõjamängu ning informatsiooni-koosoleku. Enne sõjamängu maleva pealike ja instruktorite koosolekul kantakse ette referaadid: 1) tankid ja tanketid, nende kasutamine sõjalises tegevuses ning võitlus soomusjõudude vastu; 2) moodne püss ja automaatrelvad ning nende kasutamine tuleviku lahingus; 3) uusi vaateid jalaväe tegevuse kohta lahingus; 4) väljaõppe tasapind ja õppetegevuse korraldus malevas.

Esimeses kolmes referaadis käsitletakse informatsiooniks uudiseid soomusjõudude, käsirelvade ja nendega seoses olevate võitlusviiside kohta, mis leidnud valgustamist sõjaajakirjanduses viimaseil aastail ja mis võivad leida kasutamist tuleviku lahingus. Viimane referaat sisaldab kaitseliidu väljaõppe tegevust. Nimelt kaitseliidu väljaõppe tegevuse alal on palju olulisi küsimusi, mis nõuavad mitmekesise arvamise aval-

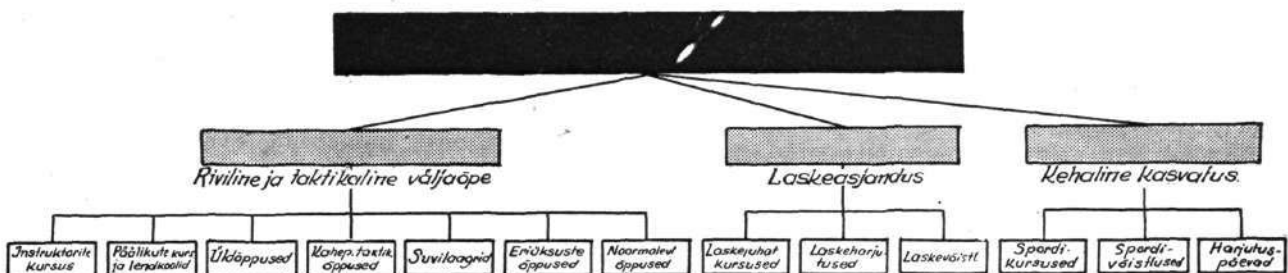
damist, senise tegevuse revideerimist ning uute eesmärkide ülesseadmist. Referaadile järgnevad läbirääkimised ja mõttevahetused, milledest kujunevad vastused üleskerkinud küsimustele. Et kõik koosolekul viibijad oleksid referaadile järgneva mõttevahetuseks ette valmistatud ja avaldaksid kaalutud ning küpseid mõtteid, saadetakse enne koosolekut referaadi konspekt asjaosalistele kätte.

Sõjamäng korraldatakse kõvendatud jalaväe rügemendi tegevuse ulatuses malevate pealike ja instruktorite juhtimise oskuse ja taktikalise ettevalmistuse tasapinna tõstmiseks. Sõjamängule ettevalmistuseks kõik mängust osavõtjad tutvuvad põhjalikult meil viimaseil aastail väljaantud lahingu-, jalaväe- ja teiste väelike eeskirjadega. Sõjamängust võimaldatakse osavõtt ka vabatahtlikele pealikele.

Pärast sõjamängu korraldatakse instruktoritele jao ja rühma näitlik taktikaline õppus. Õppus korraldatakse eeskujuks, kuidas instruktorid peavad korraldama taktikalisi õppusi pealike kursustel ja vähemate üksuste õppustel.

Palgalise kaadri kõrval malevais õppetöö teostavad vabatahtlikud pealikud. Uurides nende pealike koosseisu paistab silma, et ühel osal neist puudub nende kohtadele vastav kaitseväeline ettevalmistus. On ju normaalne nõue, et kompanii- ja kõrgemad pealikud oleksid reservohvitserid, rühmapealikud — ohvitserid või vähemalt allohvitserid, rühmapealiku abid, jaopealikud ja nende abid — allohvitserid või kapralid. Tehes järeldusi peab aga pidama silmas, et kaitseliidu üksuse pealikult juhtimise oskuse kõrval nõutakse veel suurt seltskondlikku tööd, mis pole vähema tähtsusega kui esimene. Mida kõrgem pealik, seda lugupeetavam isik, seda tüsedam seltskonnategelane peaks ta olema — see on kaitseliidus eluline nõue. Ideaalne on, kui pealik seltskondliku staaži kõrval omab vajalise sõjalise ettevalmistuse. Olude sunnil on pealike kohtadele määratud seltskonnategelasi, kuigi neil puudub vajaline kaitseväeline ettevalmistus. Et viimast puudust kõrvaldada või osaliseltki vähendada, määratakse,

Kaitseliidu õppetegevus ja kehaline kasvatus



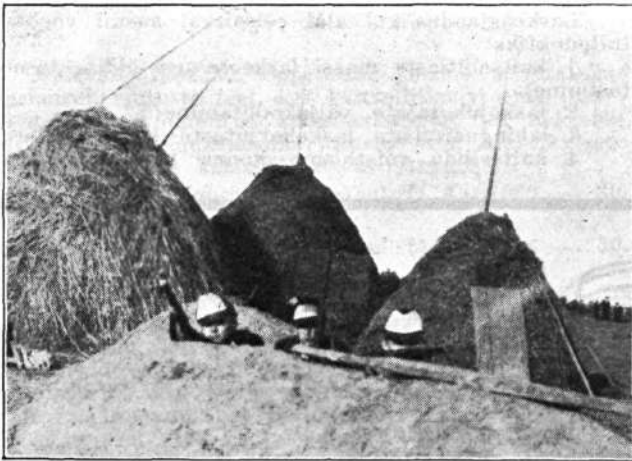
Pilte kl. Antsla sügismanöövriilt



Manöövri juhataja kol. J. MAIDE informeerib lehemehi manöövrite käigust



Antsla riigimõisa kalakasvanduse juhataja hra KLAMPE annab manöövri külalistele seletusi



Valged Vaabina õlekuhjudes



Lõuna

kus seni veel pole määratud, malevkonna, kompanii ja üksiku rühma pealikuile, kes ei oma vajalist kaitsevæelist ettevalmistust, abiks õppepealikud, kes juhivad üksuse õppetevust.

Rühma- ja jaopealikute ja nende abide kohta on varemil aastail seatud üles kindel nõue, et nad 1. detsembriks 1935. a. omandaksid ametkohale vastavad teadmised ja oskused. Nii ka tegevusaasta jooksul uued nooremad pealikud määratakse ainult nendest, kes on võimelised oma üksust juhtima. Need pealikud, kes on juba rühma-, jaopealiku või nende abide kohal, peavad kahe aasta jooksul omandama vastavad oskused. Ei suuda nad seda, asendatakse nad uutega.

Pealikute kaadri väljakoolitamiseks ja pealikute ettevalmistuse tasapinna tõstmiseks malevad korraldavad jao-, rühma-, kompanii-, kompanii-õppepealikuile ja jao- ja rühmapealikute abidele kursusi või õppepäevi. Need kursused korraldatakse jao-, rühma- ja kompaniipealikuile eri kavade järgi. Pealikute kursuste peamiseks eesmärgiks on: värskendada pealikute **praktilisi** oskusi oma üksuse taktikalise juhtimise, relva tundmise, hooldamise ja käsitamise, oma kohuste tundmise ja oma

üksusele õppuste korraldamise alal. Pealikute kursustel eriti rõhutatakse rivi- ja rühmasüüsi, hargravis tegutsemise ja üksuse juhtimise oskust.

Pealikute kursused või õppepäevad korraldatakse ilmtingimata neis üksustes, kes tegevusaastal võtavad osa suuremaist õppustest, manöövrest ja suuremaist suvilaagrest.

Roobastikku pealikute kursustega korraldatakse pealikuile, kes soovivad aukõrgendust ohvitseri auastmes või ülendamist allohvitserideks, erikursused. Allohvitserideks ülendamise katsed korraldatakse mai-kuus; ohvitseri aukraadis ülendamise katsed novembri-kuus.

Kaitseliidu patareide pealikuile, nende abidele ja suurtükirühma pealikuile ning nende abidele korraldatakse peastaabi poolt Tallinnas 4.—8. aprillini pealikute kursus. Neil kursustel käsitletakse peamiselt patarei, suurtükirühma, patarei sideme ja suurtükiväe luure tegevust. Vajalist allakriipsutamist leiavad pealikute kohused ja tegevus koostöös jalaväega.

2.—6. maini korraldatakse peastaabi poolt ratsa-

üksuste pealikele ja nende abidele ratsapealike kursos. Kursuste kavas on peamiselt ratsaluure ja ratsaside-teenistus ning ratsasõit uue ratsasõidukooli põhimõtete järgi.

Nii suurtükiväe kui ka ratsaüksuste pealike kursosel pealiked tutvuvad omavahel ja ammutavad uut jõudu ja tahet edaspidiseks tööks.

Taktikaline väljaõpe ja suvilaagrid.

Taktikalise väljaõppe alal on üles seatud kindlad põhimõtted ja eesmärgid, millede kohaselt pearõhk pannakse jao ja rühma tegevusele. Selleks kaitseliidu üksustes suuremal määral korraldatakse rühma ja jao taktikalisi õppusi. Taktikalise tegevuse alal peatahelepanu pööratakse lahkrivile (lahingdrillile), milleks õppusi korraldatakse Jalaväe Eeskirja I osa järgi.

Lahkrivis tegutsemise alal tähelepanu objektiks on:

- jao ja rühma juhtimise tehnika;
- käskude andmise tehnika;
- lahkrivi rivistus;
- varjumine, maastikule kohane mine ja moondamine.

Peastaabi poolt 6. ja 7. oktoobril 1934. a. korraldatakse Tapa-Rakvere vahel suurem manööver, millest võtab osa Viru, Järva, Tallinna, Harju, Narva ja Lääne malevate üksusi laiaroopalise raudtee piirkonnast. Pealike ja üksuste ettevalmistamine manöövri kava kohaselt ning selleks vähemate taktikaliste õppuste korraldamine on nende malevate õpetegevuse aasta peamine ülesanne.

Suvilaagreid malevad korraldavad neis üksustes, kus neid möödunud aastal ei korraldatud. Siin on üles

seatud nõue, et üksused võtaksid suvilaagrist osa võimalikult täies koosseisus oma pealiku juhtimisel. Laagri õppekavas on domineerival kohal vähemate üksuste lahkrivi õppused. Laagrid on kahepäevased. Kaitseliitlaste normaalne arv laagris on 200—400 kaitseliitlast.

Koondrivi ettevalmistus.

Koondrivi õppusi korraldatakse kaitseliitlaste igal kogunemisel 5—6 minuti jooksul. Nende eesmärk on kaitseliitlaste distsipliini, rivis esinemise ja mehise väljanägemise tõstmine. Lühike koondrivi õppus igal kogunemisel on selleks parim abinõu. Siin kaitseliitlane kuuldes pealiku selget ja valju käsklust ring tehes rivis koondrivi harjutusi distsiplineerub, saab erksaks ja alistub juhi tahtele. Rivile käskluste andmine ning rivi juhtimine kasvatab pealikus juhi tunnet ja usku oma võimesse.

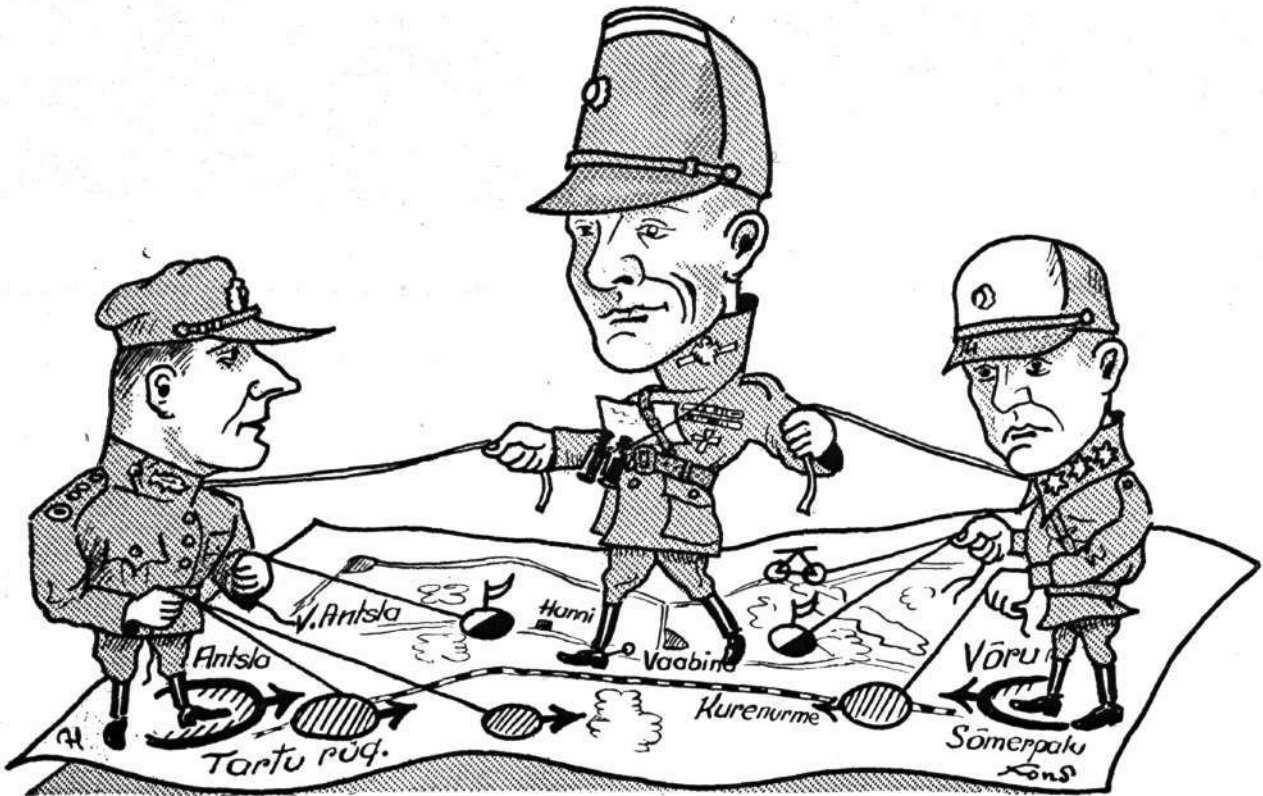
Koondrivi harjutused ei ole pikad ja loiid, vaid lühikesed ja energiaküllased. Koondrivi harjutustel nõutakse kindlat eeskirjades ettenähtud rivi korda ja rivi distsipliini.

Koondrivi harjutusi korraldatakse uue J. E. I osa järgi, mille kõik kaitseliidu üksused eeloleval aastal peavad omandama põhjalikult.

Tegevus laskeasjanduslikul alal.

Laskeasjanduslikul alal eelseisval aastal võetakse tulipunktiiks:

1. kaitseliitlaste massi laskeosavuse üldise taseme tõstmine;
2. laskejuhatajate väljakoolitamine;
3. lahingusisuliste laskeharjutuste korraldamine ja
4. kaitseliidu võistlusmeeskonna väljakoolitamine.



Antsla sügismanöövri juhatuse skeem

Alfonsi šarž



Rklp. positsioonil

Malevais 1933./34. õppeaasta jooksul selgitatakse õppelaskeharjutuste teel, kes kaitseliitlastest oma laskeosavuselt on võimelised klassilaskureiks, et neid pärast vastavate õppelaskeharjutuste ning klassikatsete täitmist viia üle klassilaskureiks järgmiselt:

— 1933./34. õppeaasta jooksul (1. XII 1933 — 30. XI 1934) 30%;

— 1934./35. õppeaasta jooksul (1. XII 1934 — 30. XI 1935) 40%.

Massi laskeosavuse tõstmiseks talvise perioodi jooksul korraldatakse eriõppusi neile laskevõimelisile kaitseliitlastele, kes karikavõistlustel saavutasid mittehuldavaid tagajärgi (saavutasid vähem kui 30 silma), selgitatakse põhjused, miks nad rahuldavaid tagajärgi ei saavutanud, ja lõpuks seatakse eesmärgiks „0—30 mehed“ järgmisteks karikavõistlusteks niivõrd välja koolitada, et nad jõuavad välja rahuldavate tagajärgedeni.

Laskeasjanduse juhtide väljakoolitamiseks tegevusaasta jooksul malevais korraldatakse laskejuhatajaile aluskursusi selles ulatuses, et kokku eelmisel aastal korraldatud kursustega ilma erandita kõik laskejuhatajad oleksid laskejuhatajate aluskursused läbi teinud ja aluskursuste kava piirides kõik vajalised oskused ning teadmised omandanud.

Lahinglaskmise kooli elluviimise jätkamiseks õppe-sportiosakonna poolt korraldatakse 11.—17. juunini Paldiskis laskurite laager. kuhu läkitatakse malevaist instruktoreid ja soovijaid laskejuhatajaid.

Laskurite laagri kavas on:

- üksikmehe lahinglaskmine;
- jao lahinglaskmine;
- eeltööd snaiperi-kooli elluviimiseks kaitseliidus ja optilise sihikuga laskmine;
- laskeasjanduslike küsimuste uurimine.

Malevais jätkatakse lahingulisel laskeharjutusi 1933./34. Küttidega, kes täitnud lahinglaskmise kooli põhiharjutused, alatakse lisaharjutuste laskmist.

Kaitseliidu laskurmeeskonna väljakoolitamiseks korraldatakse 1933./34. a. talvisel perioodil treeninglaskmisi ja maikuus meeskonna esivõistlused treeningu kava kohaselt.

Relvade korraliku hoolekande teostamiseks võetakse kaitseliitlaste järjekordsete õppuste kava vähemalt tunni ulatuses „relva hoolekande“ ja nii, et iga kaitseliitlane talvise perioodi jooksul ühe sellase õppuse teeb läbi.

Laskeradade korraldamiseks malevad, kel pole vajalist arvu laskeradasid, soetavad neid juure, nii et ühelgi kaitseliitlasel jalgsi käies ei kulu üle tunni laskerajale minemiseks. Olemasolevad laskerajad korraldatakse tarvitamiskõlvulisteks.

Tegevus eriüksuste väljaõppe alal.

Suurtükiväe patareidega jätkatakse järjekordseid õppusi niivõrd, et patareid suudaksid laitmatult tegutseda välissõja olukorras, Patareide õppused koondatakse laskeharjutuste eelsele päevadele.

Patarei- ja pealikute õppustel pööratakse tähelepanu ja omandatakse põhjalikult:

— patarei positsiooni organiseerimine (positsioonile asumine, moondumine, laskeandmete valmistamine, sideme ja ühenduste loomine, tagavara-positsioonide ettevalmistamine jne.);

— koostöö jalaväega (sideme loomine jalaväe pealikutega, vaatluspunktide valik ja vahetamine, ülesannete saamine jalaväe üksuse pealikut, nende kiire täitmine jne.).

Need alad nõuavad suurt viimistlemist ja nende alade viimistlemiseks on kasulikud jalaväe üksuste (ka kompanii) ja patareide ühised taktikalised õppused.

Patareide väljaõppet rõhutatakse otsekoheste sihtimisega tulistamist, mida nõutakse ka suurtüki pealikut.

Kõigi patareidega viiakse läbi 1. maist 1934. a. kuni 1. detsembrini 1934. a. patareide laskevõistlused (erikava järgi).

Patareidele korraldatakse aasta jooksul kaks laskeharjutust — üks suvise ja teine sügisese perioodi jooksul.



Supikahurid rindele toidu järeleviimiseks väljasõiduvälis

Ratsaüksuste väljaõppel rõhutatakse ratsaluureteenistust nii, et ratsanikud oleksid täiesti kodus piiluri ja luurpiilkonna tegevuses.

Ratsasideteenistuses õpetatakse kätte lihtsamate ja liihimaaliste sideülesannete täitmine.

Ratsarivi omandamist täiendatakse rühma piirides.

Neis malevais, kus ratsaüksuste tegevus ja liituvus pole küllaldaselt arenenud, korraldatakse suvise õppeperioodi lõpul ratsapäevi, mis elustab ja annab hoogu ratsaüksuste tegevusele.

Ratsaõppustel pööratakse tähelepanu ja viimistellakse:

- ratsanike istakut sadulas ja hobuste juhtimist;
- maastikusõitu ja hobuse kasutamist maastikusõidul;
- luure- ja sideteenistust.

Sideüksustega korraldatakse järjekordseid õppusi sideüksuste õppekava kohaselt. Õppustel rõhutatakse:

- sidevahendite põhjalikku tundmist ja hooldamist;
- praktilist telefonühenduste loomist;
- praktilist sideteenistust;

R-k. üksustes jätkatakse toimkondade väljaõpet r-k. üksuste õppekava kohaselt nii, et kõik r-k. kuulijad oleksid võimelised r-k. karikavõistlusi täitma. Väljaõppe alal pööratakse tähelepanu:

- kuulip. hooldamisele;
- numbrite koostööle ja reeglipärasele tegevusele;
- r-k. tegevusele kaitsel ja pealetungil.

Tegevus kehalise kasvatusel alal.

1935. a. korraldatakse kaitseliidupäev, mis on kaitseliidu 10 aasta juubelipäevaks. Malevate tegevus kehalise kasvatusel alal 1933./34. a. kujuneb peamiselt ettevalmistuseks kaitseliidu 10. aastapäevale.

Kaitseliidupäeva kava 1935. a. on:

1. Laskemeister- ja lahinglaskmise võistlused.
2. Kergejõustik:

— viievõistlus (100 m jooks, 1500 m jooks, kõrgushüpe, kuulitõuge, odaheide);

- 300 m jooks;
- murdmaajooks (5—6 km).

3. Sõjalise iseloomuga võistlused:

- orienteerumisjooks öösel;
- sõjaline kolmevõistlus;
- 2-päevane rännak laskurjagudele;
- 2-päevane rännak ratturjagudele;
- lähenemise ja varjumise ning maastikule kohanemise võistlus.

4. Mängud:

- pesapallivõistlus;
- jalgpallivõistlus;
- käsipallivõistlus.

5. Võimlemine.

- võimlemise ühisdemonstratsioon meestele (igast malevast grupp — 50 meest);
- võimlemise ühisdemonstratsioon naiskodukaitse liikmeile (igast ringkonnast grupp — 50 naist);
- võimlemise ühisdemonstratsioon noortele kotkastele (igast malevast grupp — 50 noorkotkast).

6. Ratsavõistlus.

7. Kaitseliidu näitus.

8. Noorkotkaste laager.

9. Vabaõhuetendus.

10. Paraad.

Kehalise kasvatusel alal 1933./34. a. peastaabi poolt korraldatakse:

suuskade valmistamise kursused 1933./34. a. talveperioodil, milleks suusameistrid malevaisse välja saadetakse;

— suusatamine ümber Eesti;

— üleriiklikud suusatamise võistlused 17.—18. veebruarini;

— üleriiklikud suusatamise võistlused 18 km ja 50 km Aegviidus 3. ja 4. märtsil.

— kaitseliidu üleriiklikud raskejõustiku võistlused 21.—22. aprillini Järva maleva korraldusel.

— kaitseliidu üleriiklikud pesapalli võistlused Tallinnas 19. ja 20. augustil.

Schokolaadi- ja biskviiditehas

AKTSIA SELTS
GINOVKER
TALLINN



Moondamine puhkusel.

Puhkeaja ratsaväe äraandjaiks tunnuseiks on kõigepealt sidumislasingute rohkus, missugused ülalt lennukilt vaadates kammitaoliste kujudena või kriipsude reana selgesti välja paistavad.

Hobused, kes üksikult vaiade külge on seotud, tallavad rohu ümber vaia ringina maha; need heledad ringid on lennukilt hästi nähtavad.

Samuti puhkeaja ratsaväe äraandjaiks tunnuseiks on hobuste jootmise kohad ja nende juure viivad sissetallatud teerajad. Ka lahtised maneežid annavad iseloomustava pildi: nad paistavad ovaalsete ringidena ristjoontega keskel.

Kui lendur märkab suuri hobusemoona voore, mis liiguvad teatud asulate suunas, teeb ta järeltule, et seal on suuremad ratsaosade koondused.

Et puhkusel asuvaile väeosadele õigel ajal teatada vaenlase lennuki lähenemisest, — selleks määratakse erilised vaatlejad, kes asuvad soodsates vaatluspunktidest ja teatavad lennukite lähenemisest (näit. vaatluspunkt — kirikutornis; signaal — kirikukella helin).

Enne puhkusele asumist peab arvatav puhkukoht hoolikalt läbi vaatama erilise luuremeeskonna poolt, kes moondamisvõimalusi teatud puhkuskoha rajoonis arvestab.

Puhkus kortereis.

Kortereisse paigutamisel peab võimalikult valida punkte, kus oleks vajaline arv talle, kuure ja küüne hobuste paigutamiseks. Viljapuuaiad, puestikud, varjatud hobuste jootmiskohad hõlbustavad tunduvalt moondamise teostamist. Ratsaväe asulas viibimise ajal ei tohi asula üldpilt muutuda.

Üldreegli kohaselt puhkeaja ratsavägi peab eeskätt ära peitma oma hobused, neid paigutades tallidesse, küünidesse, kuuridesse. Kui katuse alla kõiki hobuseid paigutada ei ole võimalik, ehitatakse ülejäänute tarvis erilisi sidumislasinguid, selleks valides viljapuuaua,

pakse puid, hoonete varju. Hobused paigutata väikeste gruppidenä. Kui on tarvis paigutada hobuseid lahtise taeva alla, siis ehitada sidumislasinguid hoonete seinte vastu, kuna hobuste kattedeks lüüa üles varjend, missugune katta moondamisvõrkudega.

Need kaitsevarjendid peavad kohalike hoonetega ühtuma; näiteks, kui varjend on ehitatud hoone kõrvale, tuleb talle anda neljakandiline kuju; varjend pealt katta samavärvilise materjaaliga nagu hoonegi. Vaatlejale jääb varjendist pilt nagu harilikust juureehitusest.

Kui sidumislasingud asetsevad lahtise hoovi peal, võib neid katvast varjendist kujutada hariliku kuuri.

Hobuste jootmiseks valida kaitstud kohad; jootmist toimetada väikeste gruppidenä. Hobused viia jootmiskohtadesse üksikhaaval, mitte kolmena. Kanda hoolt selle eest, et uusi teeradu juure ei sötkutaks. Sadulate ja muu varustuse kuivatamiseks neid mitte laotada taeva alla, vaid asetada pöösastesse ja oksstega katta, puude alla, aedade ääre, hoonete kõrvale jne.

Kui hobuste puhastamiseks on tarvis neid tallidest välja tuua, ei ole soovitatav puhastamist toimetada lahtistel kohtadel. Ka hobuse sõnnikut ärgu jäetagu hunnikutena tallide lähedusse, vaid veetagu see eemale pöösastesse, põllule, aukudesse jne. Hobuse toit olgu katuse all; selle vedu sündigu videvikus või öösel. Ratsasõidu õppusi teostatagu tallatud platsidel ja kohtadel.

Meeskonna kogunemine platsidel, kaevude juures, sidumislasingute juures olgu keeldud.

Väliriköögid olgu paigutatud katuse alla; neid kütta ühel ajal kohalike elanike ahjude kütmisega.

Vaenlase lennuki ilmumisel ruttu peituda katuste alla, pöösastesse, puude alla, hoonete varju jne.

Vaenlase luure paratäseerimiseks olgu viidud läbi vali moondamise distsipliin. Kõrvalisikuile ei ole tarvis teatada sõjalisest küsimisest; pole tarvis rääkida, kust tuldi, kuhu minnakse, missuguse eesmärgiga, mis väeosa jne.

Kui kasutada olev asula ei võimalda voori paigutamist, tuleb ta paigutada välispoole asulat lähedasse puiestikku, võsastikku jne. Voor paigutada gruppide; vankrid asetada mitte sümmeetriliselt ja mitte lahtiselt, vaid puude alla, neid okstega kattes. Sidumislasingud ehitada puude alla varju.

Üheks väeosade asukohta demaskeerivaks tunnismärgiks on staabid, millede juure kogunevad inimesed ja hobused. Selle vastu peab võitlema: käskjalad, kes staapi saadetud, seovad oma hobused staabist eemale varjulisse kohta ja tulevad staapi jala; ka ei kogunad lahtistel kohtadel.

On soovitatav selle jaoks panna välja eri poste, kes käskjalgadele juhatavad hobuse, mototsükli, jalgratta jne. paigutamise kohta.

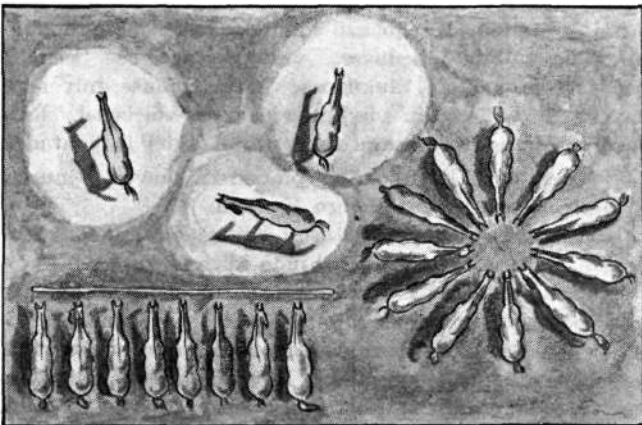
Staape ei ole soovitatav asetada üksikuisse teistest erinevaise majadesse. Telefoniliinid olgu veetud mööda aedu, maju, põõsaid, puid jne. Öösel ei tohi teha tuld, aknad olgu kindlasti kaetud.

Puhkus bivakis.

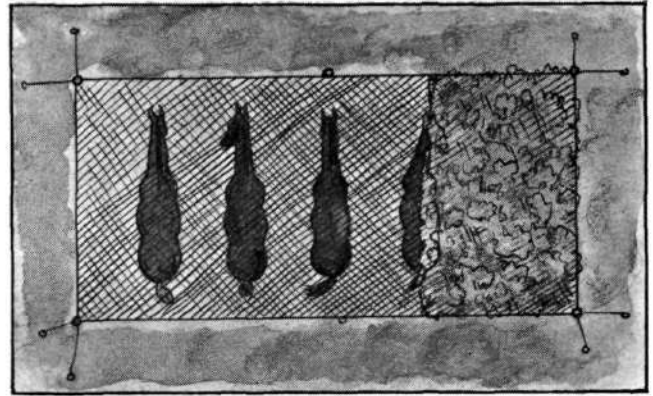
Puhkusele asumisel bivakina on tarvis selleks valida kohti, mis taimestikuga kaetud: puiestikud, metsad jne. Mida paksemad nad on, seda paremini nad varjavad õhuvaatluse eest. Et oleks võimalus paremini kasutada maastiku katte omadusi, peab väeosi paigutama vähemate gruppide.

Eeskätt tuleb hoolitseda hobuste moondamise eest; selleks mitte ehitada suuri sidumislasinguid; parem hobused siduda puude alla, nende varju. Heledavärvilised hobused paigutatakse eriti paksu taimestikku. Hobuste paigutamisel kõrgesse võsastikku ei ole soovitatav mahutada ühe paiga peale suurt hobuste arvu. Heledavärvilised hobused paigutatakse ühekaupa ja mitmesse kohta, neid moondamisvõrkudega kattes; sirgjooneliste ja sümmeetriliste sidumislasingute ehitamine ei ole soovitatav.

Harvades metsades ja võsastikes ehitatakse hobuste katmiseks varjendeid, mis okstega või moondamisvõrkudega kaetakse; neid varjendeid ehitatakse eeskätt heledavärviliste hobuste katmiseks. Sel juhtumil paigutatakse neid hobuseid erigruppide.



Mitmesugused sidumislasingud



Pooleldi kaetud varjend lennukiit vaadatuna

Üksikute paksude puude alla ehitatakse ring-sidumislasingud. Kui on tarvis, võib puu tihedust suurendada veel okstega või moondamisvõrkudega. Nii-suguseid sidumislasinguid võib ehitada ka põõsaste gruppidesse, nende külge hobuseid sidudes lühidalt.

Ülejäänud kohta on maksivad samad reeglid, mis kortereisse paigutamise juures; ei tohi korraga teha suurel arvul tulesid, vaid selleks pidada järjekorda. Eriti öösel hoiduda igasuguse müra ja tule tegemisest.

Puhkus korter-bivakkides.

Korter-bivakkidesse asumisel peab leidma kohti, mis eeskätt hobustele pakuvad küllaldast varju, arvestades neid nõudeid, mis kergivad esile kortereisse ja bivakkidesse paigutamisel.

Kui ratsavägi viib pikemat aega ühel kohal puhkusele, on soovitatav, et võimaluse puhul aegajalt ratsaosade seisukohti muudetakse: see takistab vaenlase lennukitel, mis süstemaatselt meie asukohtade rajoonis teostavad luurelende, meie asukohta ja väeüksusi määrata kindlaks.

Valveosade moondamine.

Valveosade moondamiseks on kõige parem abinõu neid saata välja videvikus või ööpimeduse katte all. Valveosad peavad olema paigutatud nii, et maastiku omadused neile pakuksid kõige soodsamaid moondamisvõimalusi.

Valveosade paigutamiseks valitakse kohad, mis pakuvad varjet hobustele: puiestikud, metsasalud, hooned, asulad jne. Nende paigutuskohad peavad olema varjatud. Maastikul asetsevad võsastikud, viljapõllud, ebatasane maapind, igasugused esemed ja nende varjud — kõik peab varjamiseks ära kasutatama.

Tunnimehe ja ta abi paigutamisel peab kasutama vähemaid kohalikke esemeid, nagu: põõsad, kannud, kivid, heinakuhjad, viljarõugud, aiad, teeäärsed postid jne. Kui tunnimees on veel varustatud riietega, mille värv ühtub ümbrusega, on moondumine täieline.

Öösel peavad valveosad eriliselt täpselt pidama kinni moondamise distsipliinist: ei tohi suitsetada, kõvasti rääkida; peab valvama, et sõjariistad ei kõlbeks jne.

Kokku võttes on puhkusel tähtis:

1. hoolikalt peita hobuseid,
2. bivakkides — hea puhkuskoha valik; väeosa paigutamine vähemate gruppidenä, otstarbekohane maastikule kohanemine.
3. Moondamisdistsipliini nõuete täpne täitmine.

Moondamine luurel.

Vaenlase luure teostamiseks peab eeskätt tähelepanematult hiilima vaenlase lähedusse. See saavutatakse kõikide maastikul asetsevate varjendite kasutamise (metsad, puistikud, võsastikud, orud jne.) ja teede kõrval liikumisega sel juhtumil, kui maastik seda võimaldab. Piilkonna või luurpatrulli südamik möödub asulaist kõrvalisi teid mööda. Asulate, külade, talude järelevaatust toimetavad piilurid.

Luure liikumine sünnib lahtistel kohtadel kiiresti, hüpätena kattedest katteni. Luurele väljaastumisel kontrollib luurpatrulli juht: 1) kas meeskonnal ei ole kaasas dokumente, nagu käskkirju, ettekannete ära kirju jne.; samuti ka erakirju, päevikuid, ühe sõnaga — igasugust materjaali, mida vaenlane võiks kasutada juhtumil, kui keegi luuremeeskonnast satuks vangi; 2) kas on hobuste koosseisus jäetud maha need, kes hirnuvad (tähtis eriti öisel luurel).

Luure liikumisel peab alati nägema ette vaenlase õhuvaatluse võimaluse. Selleks tuleb liikuda teedest kõrval, hoidudes puude, võsastike, aedade ligi; päikese paistega kasutada puude varje jne.

Lennukite ilmumisel, võimaluse puhul, jääda seisma, jalustada, otsida varju. Lagedal maastikul sõita laiali, jalustada ja kujutada loomakarja.

Asulaid vaadata järele ainult piiluritega. Kui on tarvis kogu luuremeeskonnal külast läbi sõita, siis külast väljumisel liikuda ebaõiges suunas ja hiljem võtta õige suund. Elanike küsimuste peale on kasulik levitada ebaõigeid teateid; igal juhtumil peab olema ettevaatlik ja tagasihoidlik kõnedes.

Metsaluurel liikuda puude all, lahtisi kohti sõita ümber. Enne metsaservale väljajõudmist peatub luurpatrull, jalustab 1—2 meest ja saadab nad ette



Piilur vaatleb varjatud kohast, et vaenlane teda ei märkaks

kuni metsaservani, kus viimased endale valivad puu, mille tagant on võimalik maastikku ja ümbruskonda hoolega uurida; nad peavad tegutsema äärmise ettevaatusega. Kasutades põõsaid vaatluspunktina tuleb oksad ettevaatlikult ja tasa lükata kõrvale. Üldiselt ei ole sünnis vaatlejale teha järske liigutusi; hobuste varjamisele peab pööрма erilist tähelepanu — pahatihti üksik sadula või valjaste läikekiir võib ära anda kogu luuremeeskonna asukoha.

Lahtiselt kohalt vaatlemiseks tuleb vaatluskohale liikuda jalustatult, roomates. Moondamiseks peab siin tarvitusele võtma kõik abinõud: kasutama ära moondamiskuubi, moondamisvõrke, millede värv maastikuga ühtub (vaatleja võib vahest 75—100 sammu kauguselt jääda vaenlasele nägematuks, vahest ka lähemal).

Heaks moondamisabinõuks on rohu, lillede, puukokste kinnitamine vaatleja mütsi ja riiete külge, mille tagajärjel viimane ümbrusega ühtub.

Tihtipeale jääb vaatleja vaenlasele nägematuks ainult sel lihtsal põhjusel, et ta ei teinud ühtki liigutust.

Oma jälgede segamiseks ojust üleminekul on soovitatav tükk maad liikuda oja põhja (vett) mööda ja jõuda välja teisele kaldale teatud kauguses kohalt, kust ojja sisse sõideti.

Vaenlasele lähenemisel tuleb liikuda teede kõrval. Kui maastik seda võimaldab, siis teedest hoiduda täitsa kõrvale, liikudes mööda metsaääri, võsastikke, orge, viljapõlde jne. Üksikule luurpatrullile on see sunnuslik.

Peab pidama täielist vaikust; mitte kõvasti rääkida; kõik varustus olgu kindlasti kinni seotud, ükski asi ei tohi koliseda.

Jõudes kuni katteni vaenlase läheduses on otstarbekohasem muuta liikumissuunda ja vaenlasele kallale tungida sealt, kust ta seda kõige vähem ootab.

Vahest on otstarbekohane piilurite ja luuremeeskonna töö kergendamiseks äkitselt avada tugev tuli selleks valitud positsioonilt.

Juhtumil, kui päeval mingisugust võimalust edasi liikumiseks ei ole ning see olukorra järgi on ebaotstarbekohane, peab jääma sobiva varjendi taha ning seadma sisse varjatud vaatepunktid.

Mõningail juhtumil on tarvis korraldada salaluure; selleks riietatakse luurajad vaenlase univormi või kohalike elanike riietusse. Ümber riietudes vaenlase vormi võib kergesti kohalike elanikke viia eksitusse, kuid peab hoiduma sellest, et mitte sattuda vaenlase silma alla, kes ümberriietatu võib kergesti ära tunda. On kohalikud elanikud vaenulised, on seda hädaohtlikum nende seas viibida ümberriietatuna. Igal juhtumil kaua ümberriietatuna vaenlase piirkonnas viibida on võimatu; siin peab omama suurt enesevalitsemist ja külma verd ning oskust käituda sellena, kelle riideid luuraja kannab.

Ratsanikud, kes teadetega tagasi sõidavad, valivad võimaluse puhul teise tee, et mitte kasutada seda, mida mööda on liikunud luurpatrulli südamik.

Tarvitage „Feivali“ seepi, puudrit ja Eau de Cologne'i

Vangi sattudes peab pidama meeles seda, et vaenlane ei rahuldu ainult küsimiste ja usutelemisega, vaid kõigiti püüab salaja kuulata seda, mida vangid omavahel räägivad. Seepärast peab omavahelistes kõnelustes olema äärmiselt ettevaatlik, sest alati peab oletama salajat kuulamist.

Õist luuret teostades peab pidama absoluutset vaikust, mitte suitsetama, mitte tikku tõmbama jne., isegi viibides täiesti varjatud kohas võib vaenlane nende tunnismärkide järgi luuremeeskonda tähele panna, sealjuures sellest mitte märku andes, ja hiljem täiesti ootamatult peale tungida. Peab keelduma kõikidest üleliigsetest juttudest, igasugusest müra ja kolinast.

Soovitav on liikuda mööda pehmet maastikku; mõningail juhtumil on otstarbekohane hobuse jalgu siduda mähistega; eriti hädaohtlikes kohtades hobustele koeratorbad pähe siduda, et juhusliku hirnumisega enast mitte ära anda.

Õisele luurele parem mitte kaasa võtta heledaid hobuseid ja ka tække. Õiseks puhkuseks valida kohad, mis pakuvad varju ja asetsevad teedest kõrval: võsastikuga kaetud madalamad kohad, üksikud metsasalud, puestikud, üksikud asulad, kõrvalised külad jne.

Peab aga öökorterisse jääma aleveis või külades, tuleb puhkuse asupaigaks valida kõrvalisi maju, kõrvalisi tänavaid aleveis, keeldes tänavail igasuguse liikumise.

Milgi tingimusel mitte peatuda kõrtside, sisseõiduhoovide, kirikute, seltsimajade ja teiste käidavate kohtade läheduses.

Öökortereist lahkumisel teostada seda hommikul vara enne valget, ilma kärata, ruttu kogunedes; lahkudes ei tohi maha jätta mingisuguseid jäänuseid, nagu dokumente, hobusesõnnikuhunnikuid, hobuste toidumooni jne. Nende jäänuste järgi otsustades võib vaenlane jõuda selgusele luure öökorteri ja osalt ka arvu üle. Kauemat aega viibides ühes ja samas rajoonis ei ole soovitav alatiselt peatuda ühes kohas, vaid öökorterit võimalikult tihti vahetada.

Tähtsaimad moondamisnõuded luurel on:

- a. Üksikute luureratsanike ja väikeste luureüksuste tarvis —
 1. Mitte endaga kaasa võtta salajasi dokumente.
 2. Liikumisel kohaneda maastikule.
 3. Olla ettevaatlik asulate läbivaatamisel, eriti juttu ajades kohalike elanikega.
 4. Oma jälgi „segada“.
 5. Öösel — peaasi vaikus.
- b. Suuremate ratsaluureüksuste (luuresalk) tarvis —
 6. Samad nõuded, mis on tarvilised rännaku moondamisel.
 7. Vaenlasele lähenemisega võimalikult hoolsasti maastikule kohaneda ja end eriti varjata maapealse vaatluse eest.

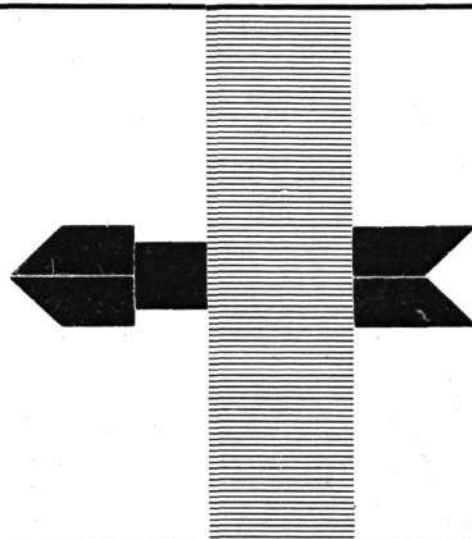
J L

RESTORAAN - DANCING - KABAREE

„MERIKLUBI“

Tallinn, Suur Karja tn. 18.

Äripäeval **rikkalik Rootsi eine** kella 11—15. Lõunamuusika kell 14—16, mängib **Kirillovi** mandolinistiide kvintett. Tantsumuusika algus kell 20.30, mängib kuulus **John Pori** ja tema orkester. **SUUR KABAREE** — algus kell 22. Muğavad kabinetid ka suuremale seltskonnale.



KOHTULIKEST RELVAEKSPERTIISIDEST

O. KÄBALA, RELVATEHNIK

Tavalisteks küsimusteks meie kohtu-uurijail kui ka kohtus, mis esitatakse relva-ekspertidele, on:

- 1) Kas relv on laskekorras?
- 2) Kas selle relvaga on võimalik surmata inimest?
- 3) Kas esitatud relvast on lastud ja millal?
- 4) Kas esitatud kuul, millega mõrv on sooritatud (kui see on kätte saadud), võis olla lastud eksperdile esitatud relvast?

Esimesele küsimusele on eksperdil pärast relva ülevaatust võimalik anda otsekohe kindel vastus.

Ka teisele küsimusele vastamine ei tekita asjatundjale kuigi suuri raskusi, sest iga relvaliigi ja -tüübi kohta leidub kirjanduses küllaldaselt andmeid relvade „elava jõu“ ehk suundmeenergia kohta. (Lihtsamalt võiks seda jõudu nimetada läbilöögi jõuks. Viimane väljendatakse kgm-tes ja selle väljaarvutamiseks kasutatakse valemit $E = \frac{p \cdot V^2}{2g}$, kus p on kuuli kaal kg, V — kuuli kiirus m/sek. ja g — maakera külgetõmbef jõud. Meie laiuskraadides võrdub g ca 9,81 m/sek. Kaasaegsete autoriteetide arvates peab see „elav jõud“ teatud tüüpi relva kuulil olema 8 kgm, et teha inimest võitlusvõimetuks, ja loomade, nagu hobune, lehm jne., surmavalt vigastamiseks 19 kgm.)

Niisuguse „elava jõu“ omavad aga peagu kõik kaasaajal tarvitusel olevad relvatüübid.

Kõvemaks pähklikks asjatundjale on aga järgmised küsimused — kolmas ja neljas.

Kolmanda küsimuse esimene pool on kindlasti vastatav, kui kaebealune ei ole mõrva momendist kuni tabamiseni suutnud oma relva õõnt puhastada. Küsimuse teisele poolele saab aga vaevalt ükski asjatundja kindlasti vastata.

Tuleb pidada meeles, et iga laskmise järele tekib rauaõõnes mitmesuguseid jäänuseid, millede järgi oleks võimalik kindlaks määrata, millal teatud relvast on lastud. Siin aga peaks eksperdile olema teada ka laskemoon, millega mõrva momendil tulistati, sest iga laskemoon võib tekitada relva õõnes erinevaid jäänuseid. Kõik see sõltub laengu rohust, süütesegu koosseisust jne., sest peale söetahma ja mineraalainest koosneva tuha jätvavad laengu rohu põlemisel tekkinud gaasid õõne seintele ka veeauru ja mitmesuguseid lämmastikuühendeid, mis tekitavad happelise iseloomuga niiskust. Hariliku padrundi süütesegust tekib õõnes ka kloorkaaliumi ja antimonooni oksüüde, samuti ka väävliühendite jälgi. Kuna esimesed kaks ainet on oma omadustelt väga sarnased keedusoolale, siis viimane,

segunedes relvaõõnde jääva tahmaga ja liitudes õhuniiskusega, võib samuti tekitada happeid. Happed aga hakkavad relva õõne pinda sedamaid hävitama, tekitades seal roostet. Rooste tekkimine on õige kiire, kui õõnes on olemas eelpooltähendatud soodustused selle tekkimiseks. Ka oleks eksperdil väga tähtis teada, mis-suguses olukorras ja kohas on hoitud relva enne temale ülevaatuseks esitamist.

Kui relv puhastamatult jäetakse niiskesse õhku seisma — isegi paariks tunniks — on ta juba turduvalt roostes. Siin on jutt muudugi relvast, millest on tulistatud harilike padrunitega. Viimasel ajal valmistatakse ka n.-n. „mitteroostetavaid“ padruneid, millised pärast laskmist neid nähtusi ei tekita.

Nagu ülaltoodust selgub, on eksperdil, kui ta ei tea täpselt eelpooltoodud andmeid, peagu võimatu ütelda midagi kindlat laskmise aja kohta.

Veel raskem on aga vastata neljandale küsimusele.

Siin peab ekspert otsima relval ja sellest lastud kuulil n.-n. juhuslikke tunnismärke. Nii on võimalik lastud padrunistal leiduvate märkide, muljutuste ja muude deformatsioonide mikroskoobilise uurimise ja analüüsimise teel määrata kindlaks relva, millest toimus laskmine. Tähtsaimad osad relval, mis selle vaatluse juures võiksid tulla kõneste, on luku sulguv pind (s. o. pind, mis padrunitesa sulgemisel puutub vastu padrundi kübarat), lööknõel, lööknõela ava lähimõõt, kestaheitja, tõmbik, magasin ja see osa lukust, mis padrundi saatmisel padrunitessa satub kokku padrundi kübaraga.

Seejärel peaks asitõenduste kättesaamisel mõrvareilt ja juba kohtuvõimude korralduses hoidmisel (kui soovitakse saada täpset ja korralikku relva ekspertüsi) kaitsma eeskätt nimelt neid relva osi.

Lastud kuuli mikroskoobilisel uurimisel võib määrata kindlaks relva õõne juhusliku iselaadi, millest antud kuul võis olla välja lastud.

Nagu teada, valmistatakse vintraudad mitnekümne töö-operatsiooniga, milliseist viimased on vintsoonte lõikamine ja situmised (lihvimised).

Vintsoonte lõikamiseks tarvitatakse mitmesuguseid lõikajaid. Nii on olemas kahe- ja ühepoolseid lõikajaid. Mõned valmistajad kasutavad vintsoonte lõikamiseks n.-n. „haak“- ehk „konks“-lõikajat. Seda sorti lõikaja lõikeserv on suunatud perpendikulaarselt õõne teljele. Vintraudades, mis on soonitud üheainsa lõikajaga, on kõik vintsooned tehtud ühe ja sama lõikeservaga, — muudugi, kui lõikajat ei võetud välja operatsioonil ajal uuesti lihvimiseks.

Kui miisuguse löikajaga vintsoonitud relvast lastud kuulidel uurida jäljendeid, siis võib märgata, et löikeriista märgid leiduvad kõigis vintsooates.

Kui nüüd ühe ja sama löikeriistaga on löigatud vintsooned rohkem kui ühele vintrauale, siis omavad sellistest vintraudadest väljalastud kuulid nähtavasti ühe- ja samasuguseid vintsoone löikamisriistaga tekitatud tunnuseid. Seepärast tuleb ka relva-ekspertidel nende tunnuste uurimisel olla äärmiselt ettevaatlik, et mitte anda oma poolt põhjust süüdistada võib-olla täiesti süütut isikut. Mis puutub löikeriista jälgedest kuuli pinnale tekitatud tunnusesse, siis on see maksev relva kohta, mil on täiesti uus vintraud. Tarvitusel olnud vintraudadel on need tunnused juba peagu kadunud. Siiski võib aga neiski leida juhuslikke tunnuseid, mis annavad ekspertidele võimaluse ikkagi teha teatud järeldusi.

Arvatavasti vastab ka tõe väide, et ükskõik misugused kaks hiljuti valmistatud vintrauda ühtede ja samade iseloomustustega ei oma siiski samasuguseid juhuslikke tunnuseid; kuid mitte kõiki antud vintrauda juhuslikke tunnuseid ei saa määrata kindlaks sellest lastud kuuli pinnal leiduva jäljendi analüüsimisel.

Kui võtta arvesse vahesid, mis esinevad terase, seatina, vase, tsingi, inglistina ja antimooni paisumise koefitsientides, metallide ja sulandite plastilisust ja elastsust ja astleidnud löögi mõju, kui kuul puutub kokku vastupanu avaldava keskkonnaga, siis võib saada sedamaid aru, et kuul ei ole kohane ese ekspertiisi toimetamiseks mõõtmiste teel. Mõõtmisi võib toimetada vast tulirelval, millest toimus kuulide väljalaskmine.

Sacco-Vanzetti asjas tehti katset näidata, et surmav kuul ei võinud olla lastud välja Sacco püstolist, kuna püstoli õone läbimõõdud suudme juures ei ühtinud vastavate mõõtudega surma põhjustanud kuulil. Kui tõeliselt oleks tõestatud, et need mõõdud olid kooskõlas, siis see oleks annud kindla aluse selle vaidluse lahendamiseks.

See aga ei oleks olnud õige. Kuuli tsilindrikujulise pinnaga see osa, mis on kokkupuutumises vindi väljadega liikumisel läbi vintraua õone, allub radiaalsuunas suurimale kokkupressivale survele ja seepärast on vindi harjadel ja vindi väljade pindadel leiduvad juhuslikud tunnused, mis on nähtavad kuuli mikroskoobilisel uurimisel, identifitseerimise mõttes kõige usaldusväärsemad, mitte kunagi aga mõõtmiste teel kindlaks tehtud kuuli ja relva õone läbimõõdud.



Mineviku mälestus

KAITSEVÄE JA KAITSELIIDU LASKE-SPORTLASTE SUURVÕISTLUS

17. septembril k. a. „Mustamäe“ laskerajal peetud laskevõistlus kaitseväe ja kaitseliidu laskesportlike koonduste vahel võiks täie õigusega kanda nimetust: „Eesti riigikaitse organisatsioonide võistlus põhjamaa sügistormiga“. Sääraste ebasoodsate ilmastikuolude kätte võivad võistlusmeeskonnad sattuda ainult harukordadel. Pöörane hoo-kaupa puhuv tuul äärmiselt muutliku suunaga, rängad vihmajärgid, vilets valgustus, külm — see kõik kokku löi meeoleolu, mis ei olnud kaugel sellest, et „tolle ilmaga ei aja hea peremees isegi koera välja“.

Vaatamata äärmiselt ebasoodsaile ilmastikuoludele ei langenud meeskondade meeoleolu. Vääratunud laske ei kirjutanud keegi ilmastiku, vaid iseenda arvele, et ei „osanud olukorda õigesti hinnata ja lasku kohandada olukorrale“. Raudne tahe ja vankumatu viisadus viisid mõlemad meeskonnad tulemusteni, milliseid selles olukorras ei julgetud oodatagi.

Olgugi et tiptulemusi ei saavutatud võimalikul arvul, on tulemused siiski täiesti tüsedad ja annavad kindla tõenduse meie laskesportlaste taseme järjekindlast tõusust.

Neljas võistlus peeti suurendatud meeskondadega. Senise 22 mehe asemel asus tulejoonele kummalgi poolel 44 meest, kusjuures arvesse võeti kuumagi poole 40 parima mehe tulemused.

Kuigi Tallinna maleva „Mustamäe“ 300 m laskerada on suuremõduline ja võimaldab korraga laskmist kuni 45 mehele, tuli võistlus viia läbi kahes vahetuses. Kummaski vahetuses asus vaheldamisi 20 laskurit kaitseväest ja 20 meest kaitseliidust. Loosimisel langesid paaris märklauad kaitseväe meeskonnale ja umbpaaris märklauad — kaitseliidule.

Võistluskämine algas kell 08.05.

Meeskonnad saavutasid järgmisi tulemusi:

(Vaata tab. nr. 1 ja nr. 2.)

Üldtulemustega võitis kaitseväe meeskond 45 silmaga.

Seevastu üksikmeeste tulemustelt kaitseliit samub esirinnas ja omab kolm esikohta (Liiver, August; Rull, Ernst ja Ende, Nikolai).

Võttes tulemusi üksikute asendite järgi on kaitsevägi võidukas lamades ja kaitseliit püsti laskmises. Põlvelt laskmises on mõlemad meeskonnad peagu tasavägised. Asendite järgi on tulemused järgmised:

	Kaitsevägi	Kaitseliit	
Püsti . . .	5.455	5.571	kl. kasuks 116 s.
Põlvelt . .	6.642	6.626	kv. „ 16 s.
Lamades . .	7.328	7.183	kv. „ 145 s.

Kokku võttes võib konstateerida, et kaitseväe meeskond võitis „sabaga“ ja kaitseliidu meeskond „peaga“, mis selgub allpool toodud tabelist.

	I kümne mehe silmade summa	Kaitseväel	Kaitseliidul
II	„ „ „ „	4919	4924
III	„ „ „ „	4788	4762
IV	„ „ „ „	4677	4582

Tab. 1. Kaitseväe meeskond.

No. No.	L a s k u r	Tulemused			Silmade summa
		Püsti	Põlvelt	Lamades	
1	Vilberg, E.	145	183	189	517
2	Tui, J.	152	175	188	515
3	Vilberg, J.	152	174	187	513
4	Viljus, L.	154	168	184	506
5	Kruuberg	146	169	186	501
6	Padar, G.	143	176	180	499
7	Kivistik, E.	131	177	191	499
8	Reinvald, A.	155	158	185	498
9	Mikola, V.	138	173	186	497
10	Sarapik, K.	139	179	178	496
11	Loit, J.	152	158	186	495
12	Paas, P.	143	162	190	495
13	Ragul, V.	137	176	181	494
14	Haber, M.	140	169	185	494
15	Niggol, V.	159	155	179	493
16	Luur, A.	141	175	177	493
17	Jaanson, V.	138	167	183	491
18	Lokotar, G.	142	163	186	491
19	Läänesaar, T.	135	172	181	488
20	Limberg, A.	137	160	187	484
21	Kont, J.	131	164	189	484
22	Ottisaar, A.	150	155	177	483
23	Stein, A.	133	169	181	483
24	Jeessaar, V.	130	167	184	481
25	Karpin, A.	144	155	180	479
26	Ferchen, O.	126	167	186	479
27	Väli, R.	120	173	185	478
28	Sooäär	137	161	177	475
29	Lomp, K.	120	168	185	473
30	Brinkmann, V.	131	164	178	473
31	Vilder, A.	126	164	183	473
32	Normak, A.	114	172	186	472
33	Viru, N.	137	149	185	471
34	Kuhlberg, M.	128	162	181	471
35	Talli, A.	113	168	187	468
36	Karpin, H.	134	162	174	467
37	Unt, J.	133	154	180	467
38	Lenk, A.	111	170	185	466
39	Harju, J.	132	155	173	462
40	Muttik, A.	126	153	181	460

Kokku kaitseväe 40 mehel on 19.425 silma ja need saavutatakse: püsti asendist 5.455 silma, põlvelt 6.642 silma ja lamades 7.328 silma.

Ratturid



Järg artiklitele: „Suusk-jalgratturite tähtsusest“, „Kaitse K.1“ nr. 2. ja „Suusk-jalgrattur talveoludes“, „Kaitse Kodu!“ nr. 4, 1932. a.

Vabadussõja võitlustes ei eksisteerinud meie vägede koosseisus ratturosi. Seega nende otstarbekus meie kliima ja maastiku oludes on veel tõestamata tegeliku lahinguga. Rahuaegne töö aga on annud viljakaid tulemusi ja õpiseid ning suusk-ratturüksuste vajalikus on leidnud tõestust reast õnnestunud katsetegevusist, mille tulemusena näeme kaitseväes ja kaitseväes vastavaid üksusi. Ka meie lahingeeskirjades suusk-ratturite tähtsus on fikseeritud ja neile on usaldatud laiapirilisi, mitmesuguse iseloomuga ülesandeid.

Ei ole üleaarne märkida, et maailmasõjas ratturid leidsid väärikat hindamist ja kasutamist. Nende tolle-aegset kõrget lahinguväärtust iseloomustavad vastase poolt antud paljud sõimunimetused, milledest „sinised kuradid“ ja „surmalinnud“ ei kõla eriti pehmeina. Tulevikusõda karakteriseerivad perspektiivid lubavad näha suusk-ratturite tähtsuse süvenemist. Meie riigikaitse küsimuse ja saatuse otsustamisel n.-n. kergete osade koosseisus on suusk-ratturid domineeriva ilmega koht.

Käesoleva kirjutuse tagasihoidliku eesmärgina püstitame ratturoside tähtsuse, omaduste ja tegevuse linnulennulisegi vaatluse, hoidudes liigseist võrdlusist teiste kergete osadega. Suusk-ratturosid ei moodusta teatavasti eri väeliiki, vaid väeliikides neid osi, mis liiguvad suvel jalgratastel, talvel suuskadel, ning kuuluvad ühes ratsaväe ja soomusväega kergete osade koosseisu.

Ratturite ja ratsanike ühiste tegevusviiside põhjal sageli armastatakse laskuda nende võrdluse delikaatsele pinnale, kaldudes ühe kui ka teise eelistamisele, ning avaldatakse mõtteid asendamise võimalusist. Tuleb pidada meeles, et suusk-ratturid ainult osaliselt ja teatava piirini suudavad oma suvise teedest rippuva liiklemisega asendada paindlikku ratsaväge, ja seejärel, vaatamata ratturüksuste komplekteerimise kergetele ja odavusele, tuleb vältida kiusatust võrrelda ja asendada ratsanikke ratturitega. Kuid paljud eri-

nevad ja lahingus tähtsad spetsiifilised omadused on kindlaks eelduseks ratsa- ja ratturoside edukaks koostööks.

Liikumise kiirus, tule- ja löögijõud on peamisi ratturosa iseloomustavaid lahingomadusi. Ratturosid on võimelised sooritama pikki ja kestvaid matk-rännakuid ja rännakuid kiiremini kui teised väeliigid, seetõttu nad on võimelised tegutsema kaugel peajõududest, kiiresti hankima luureandmeid ja lahendama iseseisvalt lahinguülesandeid. Nende omaduste tõttu ratturosid võivad vastasele tekitada suuri üllatusi ja ootamatusi, jõuda õigeks ajaks kriitilisemasse rajooni, ilmuda sinna, kuhu neid kõige vähem oodati. Voorist rippumatus suurendab ratturosa tegevusraadiust ja võimaldab tuua õigel ajal ja õiges kohas lahingukäiku otsustava pöörde. Seega ratturosi kasutatakse peamiselt olukorras, kus nende kiire liikumine ja löögijõud täiel määral leiab kasutamist ja on tarviline edu huvides. Väga laialdasist ratturoside ülesandest olgu nimetatud: luure — läheda ja kaugel maa, kätte teostamine, julgestamine, tiiva-kaitses, jälitamine jne. Kõiki neid tegevusi soodustab ratturite hõlpus ja kiire liikumine, rutuline jalastumine ja silmapilkne ning alatine valmisolek sadulasse istumiseks.

Üksikult rattureid kasutatakse virgatseina või moodustatakse neist lendposti ahel. Lahingülesannete täitmisel aga üksustena — kompanii, pataljon — ja oludes, kus ratta kasutamine võimatu, tavalise jalaväena.

Ratta kasutamisest ajutiselt peab loobuma varakevadistel ja hilissügisestel põhjatutel poristel teedel, millel paariks nädalaks rattasõit muutub kruusasillutusega teedel küsitavaks. Külmanud pind ja õhuke lumekord ei takista aga rattasõitu, vaid teatavalt oludes isegi soodustab.

Välispool teid sõiduvõimalusi leida võib ainult eriti soodsais tingimuses — söödis põldudel, kuiva, kõrge metsa all jne. Kõikjal rohkesti leiduvad jalgrajad on headeks ja soodsateks rattateedeks. Peale tee pinna ja tõusude tuleb arvestada takistavat ja soodustavat tuult. Eriti tugeva vastutuulega tuleb loobuda rünnakust ratastel.

Normaalseis oludes ratturite keskmiseks kiiruseks on 12 km tunnis, kuid lähemal rännakuil seda võib tunduvalt tõsta. Päevase rännaku pikkus oleneb teedest, ilmastikust, taktikalisest olukorrast ning võib normaalselt kõikuda 80—150 km. vahel. Teistel väeliikidel tuleb hoiduda teeäärte hobustega sõitmisest, et vältida tee purustamist, mis tunduvalt takistab ratturite liikumist. Rännakkolonnid vabastavad rattureile parema teeosa, soodustades nende möödumist. Ratturite rännakuid ei seota teiste aeglasemalt liikuvate väeliikidega, vaid neile määratakse hüpped punktidega.

Meie teedel ratturite rännakriviks kohaseim on kolm ühe või kahe kaupa, kasutades siledaid teeääri.

Kaitseväge jalgratta konstruktsiooni lihtsus ja vastupidavus tagavad vähesed raskused, mis iseenesest on kiiresti kõrvaldatavad. Ratta odavus ja minimaalne „ülalpidamise“ kulu teevad ta soodsaks kaitseväge liiklemisvahendiks. Ratturite väljaõpe on lihtne ja kiire, kuna meil peagu kõik teenistusse kutsutavad oskavad jalgrattal sõita.

Jalgratas on alati sõiduvõimeline, ta ei vaja erilist hoolt, toitmist, ei karda külma, vihma ega vaja valvet. Lahingus jalgratast on hõlpus kiiresti muundada ja maha jätta, et tegutseda edasi jalastatult. Tulemõju jalgratastele ei sarnane haavamisega, gaasikaitse on liigne, lahingumüra ei mõju. Ratturite liikumine on mürata, mis evib suure tähtsuse öösil rännakuil. Ohukallaletungid ratturkolonnidele ei anna nimetamisväärseid tagajärgi nende sügava pingutuse tõttu.

Ratturite halvaks omaduseks on nende rippuvus teedest ja jalgrataste järeletoomine jalastunud rattureile, mis nõuab aega ja organiseerimist. Kuid peab pidama meeles, et igal väelilgil on oma suured puudused ja et täiesti universaalset ses mõttes pole veel saavutatud. Teedest rippuvus, mis suvel esineb ratturite pahena, kaob lume tulekul, kui rattureist saavid suuskurid, kes lumerikkastel talvedel teiste väeliikide poolt on asendamatud.

Konkreetse pildi saamiseks ratturite tegevusest jälgime ratturpiilkonda luurel. Ratturpiilkonna ülem, saanud käsu luure toimetamiseks, kontrollib jao rattad, rakmed, veendub relvade korrasolus ja laskemoona hulgas. Tavaliselt ratturpiilkond on varustatud kergekuulipildujaga, mille tarvis padruneid igal rattal tägapakikandjal üks kabuur, s. o. 200 padrunit, välja arvatud jaoulem, abi ja sihtur. Kuulipilduja on asetatud vastavasse nahast kotti, mis omakord on kinnitatud jalgratta raami külge. Kõik need asjad, mis jalgväelane kannab seljakotis, on rattureil paigutatud ratta-raami ristputke külge kinnitatud nahkpauna. Püsse kannavad ratturid seljas, kuid piilurid, kes igal mo-

mendil vastasega võivad kokku pörgata, rühma pidi kaelas.

Piilkonna ülem, veendunud meeskonna ja rataste korrasolus, annab jaole järgmised korraldused:

1. Teated vaenlasest.

2. Meie osade ülesanne (kompanii, rühma või piilkonna väljasaatnud üksuse). Piilkonna naabrid, kui need olemas, ja kuidas nendega sidet pidada.

3. Piilkonna täpne ülesanne ja suund. (Toimetada luuret N. — N. maantee suunas, kindlaks teha vastase asukohad, nõrgad vastase osad suruda tagasi. Välja jõudes A. külla peatuda ja toimetada vaatlust V. suunas.)

4. Piilurite ülesanne ja määramine: a) Eelpiilureiks määran rm. Kask ja Kõiv, Kask vanem, sidepiiluriks rms. Kuusk. Liikumissuund N. mõis, K. küla, V. asundus. b) Hüppe pikkus R. vallamajani. c) Liikumise kiirus (8 km tunnis — see on luure väljasaatnud patrulli või luursalga liikumise kiirus, kuna piilurid loomulikult peavad tegutsema hoopis kiiremini, et talusid, külasid jne. läbi vaadata).

5. Leppemärgid: „Seis!“, „Edasi!“, „Piilurid tagasi!“, „Vaenlane!“, „Kumba teed sõita — paremale või vasakule!“, „Paremale!“, „Vasakule!“. Ohuhäire... Gaasihäire...

6. Leppemärkide vastuvõtja südamik, gaasinuustaja, ohuvaatleja, asetäitja.

7. Odukorra ja ülesannete kontroll.

8. „Piilurid edasi — marss!“

Piilkonna ülema korraldused püüdku lihtsusele ja täpsusele, igasugune üleliigne seletamine on aegaviitev ja põhjustab väärarvamisi. Ülesande andmine peab maksimaalselt kestma vaid 3—4 minutit.

Piilkonna tegevuse skeem: piilurite vanem sõidab kõige ees, kiirus võimalikult suur, ülesandeks vaadelda maastikku liikumise suunas ja juhtida teiste piilurite tegevust. Temale järgneb 25—75 mtr distantstil, hoides alatist silmsidet, abipiilur, kes vaatleb maastikku ja esemeid kahel pool teed. Abipiilurile silmsideme kauguses järgneb sidepiilur, et aidata eelpiilurite tegevust ja anda edasi leppemärke südamikule ja neid sealt vastu võtta. Distantid piilurite vahel peavad võimaldama neil kiiresti teineteist aidata. Piilkonna südamik sõidab abipiilurist silmsideme kauguses, kuid mitte lähemal kui 300—800 mtr. Rivistus ühe- või kahekaupa, distantid harilikud või suurendatud.

Tee läheduses olevaid esemeid vaatab järele üks piilureist, kuna teised on jalastunud ja valmis tuletoetuse andmiseks. Kiiruse säilitamiseks tuleb vältida asjatut jalastumist ja tegutsemist jala, kui ei ole nähtud vastast või see ei ole ennast avaldanud. Teest kaugemal asetsevate talude ja kõrvalteede luuret toimetab abipiilur, kuna vanem piilur teeristist mööda sõidab, jalastub ja eelolevat maastikku peab silmas. Sidepiilur asub kiiresti teeristi lähedusse, et tulega toetada abipiiluri tegevust. Kui abipiilur pöördub tagasi, alustab vanem piilur edasiliikumist, sidepiilur asub täitma abipiiluri ülesandeid, kuna abipiilur järgneb nüüd sidepiilurina.

Kaitseliidu huumor



Ikka kofusefruult.

„Malevlane Märkleft, miks veate seda kutsikat enesega?”

„Härra pealik, Te tahtsite ju minuga nelja silma all rääkida!”



Vabekohtunik:

Olete surnud. Laske selili ja joo ske naabrite juure ülema, ei ka nemad on surnud.

Kahele poole peasuunast hargnevaid teid sõidavad järele vaatama abipiilur ja sidepiilur. Nüüd südamikust saadetakse välja uued piilurid, kes esmalt teederistidel võtavad laskekohad, kui aga abipiilur ja sidepiilur kõrvalteedelt hakkavad tagasi liikuma, algavad uued piilurid vanema piiluri järele liikumist, üks abi-, teine sidepiilurina. Endised piilurid ühinevad südamikuga, sellele järele jõudes.

Suuremate külade läbivaatamiseks piilurid jalastuvad ja liiguvad jala läbi küla kuni teisele külaservale, kust toimetavad vaatlust. Piilkonna südamikust saadetakse uued piilurid välja ülesannet jätkama. Rattad endistele piiluritele viib järele piilkonna südamik. Analoogiline on tegevus, kui piilurid satuvad vastasega kokku ja on sunnitud teda jalastatult jälitama.

Juhtumil, kui terve piilkonna südamik on sunnitud jalastuma ja jala edasi tegutsema, kiiruse saavutamiseks lahtikiskunud vastast saadetakse jälitama patrulli südamikust uus piilkond. Jalastunud piilkonna rattad toob järele piilkonna südamik.

Laseb vastane piilurid mööda liikuda ja avab tule alles piilkonna südamikule, siis viimane silmapilkselt jalastub ja algab lahingut. Vastasest möödasõitnud piilurite ülesanne on nüüd aega viitmata energiliselt vastasele selja tagant kallale tungida, et aidata südamiku tegevust. Üldiselt ratturid luurel tegutsevad analoogiliselt jala- ja ratsaväele. Igal juhtumil nad pea-

vad suutma täieliselt ära kasutada rattaga saavutatavat kiirust, oskama momentaalselt jalastuda ja edasi liikumiseks jooksult hüpata ratta sadulasse.

Suurema ratturüksuse jalastatud lahingu järele tuuakse talle rattad järele veoautodel. Varuosa olemasolu korral on rataste järeletoimetamine varu ülesanne.

Soomusmasinatega koostöötamisel ratturite ülesanne on toimetada luuret, julgustada ja pidada sidet. Väga otstarbekohane on ratturpatrullile saaterelvadena anda kaasa soomusautosid.

Kokkuvõttena peab nentima, et meie oludes rattureile leidub palju ülesandeid, mida nad iseseisvalt või koos teiste väeliikidega edukalt suudavad täita. Eriti tuleb organiseerida koostööd ratsaväega igas olukorras. Kuigi ratturosad kaitseliidu taktikalistel õppustel ei ole uudiseks, siiski nende tähtsust ratsarühmade kõrval on vahest alahinnatud. Jääks soovida suusk-jalgratturüksuste loomist ja arendamist märksa suuremas ulatuses, selleks meie olud on kõigiti soodsad ja vajadus sellaste kiiresti liikuvate osade järele eriti suur. Peame pidama meeles, et väike armee peab suure ja tugeva armee vastu tegutsema väledasti ja osavasti. Oludest dikteerituna peame toonitama, et üheks võimaluseks tõsta meie kaitsejõudude manööverimise võimet on tähelepanu suunata suusk-jalgratturite arendamisele.

U. Paukson.

ÜKS KIRI

Nagu alati, loksuh ka täna sadama halluses tõrvane vesi. Merele sõitvate laevade purjed on mustunud ja tormidest rebitud. Ühe laeva ahtris seisab neeger ja naerab hammaste välkudes. Ta kõrval asetseb puur, millest räpane ahv viskab merre pooleldi näritud apelsine. Kail seisavad lootsid, kes suurimas ükskõiksuses närivad oma tubakat ja sülitavad kollast virtsa. Taevas muutub üha hallimaks ja lahkuv laev mere seljal väiksemaks. Raudraske aisting valdab mu rinda ja mõtted lakkavad veeremast nagu põhjani külmanud läte voolamast. Linnas löövad kirikute kellad. Nende häälitus on nukker nagu õhtune hämarus ja kose kohin paeses sängis.

Niisugusel hetkel lakkab tahe ja uinub mõistus. Minusse jääb ainult kummaline igatsus ühe tütarlapse järele, kelle pilk on nii sivar nagu ta mõõtmatu kodumaa. Palju päevi olen mõtelnud temale. Ta juuksed, mis sarnanevad metsa ja troopika taimestikule, äratavad minus kummalisi igatsusi. Tahaksin minna kaasa neegri ja ahviga, jätta kodumaa rahunusse maastikku peidetud järved, kus peegeldub sinine taevas ja sammalrohelist metsad, hüljata ühe tütarlapse vahakollased juuksed ja leebe naeratuse. Tahaksin kõik oma päevad elada hoopis teise taeva all.

Kallis tütarlaps, kas mäletad möödunud päevi? Kas mäletad unistusi kevadel aias õitsva õunapuul all, suveööd, kui udu ujus nagu valge viirastus ja meie, suured lapsed, uskusime päikese tõusu ja ranna ligidust, mil kergivad õhku kõrged mäed. Neil korral oli su juuste lõhn eriti raske ja meelikõitev. Veel kaua pärast seda tundsin oma huultel nende mõrkjat maitset. Su suu leelutas siis suuri ja ilusaid sõnu. Eneste jumalad olime, kes määrasime oma saatust.

Kuid mul on sinust teisigi mälestusi. See sündis ühel talvel, et sa tulid, kannul leiba nuuskiv hundi-kari. Su silmad põlesid tules, mida ma varem polnud näinud, ja sõnad olid teravad nagu ristlevad mõõgad. Oma kaunite jalgadega tallasid mu raamatuid ja purustasid neid mälestusi, mis olid saanud mulle südame-ligidaks. Ainult sinu omaks, sinu omaks pidin saama. Ent su õrnused olid julmad ja kired metsikud. Mitte üks kord ei vajutanud sa oma teravaid hambaid mu käsivartesse ega löönud mind oma viitsõtkete kätega, kivikõvade rusikatega. Kui ma ei suutnud kõike jätta ja kõigest loobuda, et minna sinuga, siis vihas-tusid. Õud valdas mind su asiaatlike tujusid nähes, kuid sellest hoolimata armastasin sind tol korral rohkem kui kunagi varem. Mulle meeldisid su tumedad juuksed ja mul oli soov alistuda su silmade hullunud pilgule. Ma ei tea, kuidas jõudsin vastu panna su ki-rele ja meelitustele, su vihale ja julmustele.

Täna, võib-olla, kirjutan sulle viimist korda. Sa oled mulle jäänud võõraks ja mind õpetanud ettevaatlikuks. Tasuks tahan sulle rääkida lugu sinu kaasõest, orjatarist. Vanalt pergamendilt leidsin kunagi selle loo.

Ühel auväärusel kodanikul oli vanas hansalinnas orjatar. See oli tumedavereline ja mustajuukseline tüdruk idast, rikka nogardlase õde, kelle vend ühel metsikul joomapeol oli kinkinud oma kavalale naabrile teispool kohisevat koske. Tolle tüdruku silmad särasid nagu päike ja kui ta raputas pead, siis värisesid seal sinakasmustad juuksed igatsusest kodumaa järele. Metslooma kaval vaade nimetu ja piiritu kättemaksuga välkus ta pilgus. Sellesse tüdrukusse, kingitud orjatarisse, armus vana kodanik, kaupmees, kelle noorus oli kulunud maalt maale rännates. Ta oli näinud palju maid ja paljudest sõdadest oli ta võtnud osa, kuid mitte iialgi armunud. Ikka hulkus üleolev muie naistest rääkides ümber ta huulte. Nüüd korraldas ta vanas hansalinnas suuri pidustusi. Orjatar võttis kuninganna neist osa. Jõe saartel ja mere rannas, kus praegu on kollane liiv ja kuumuses magavad suvilad, korraldas ta metsikuid orgiaid. Vahest sõitis ta karujahile Viirumaa ääretuisse metsadesse. Tähti kihutas ta, koortekari kannul, oma väleda hobuse seljas hundi järele, kelle pea ta lõmastas nuudi otsa seotud tinapommiga. Ei olnud selle käsitamises temale võistlejat Liivimaal. Kõik nahad, mis ta teenrid nülgisid, kõik kalliskivid, mis laevad tõid kaugest idast ja kuumast lõunast, kuhjas ta orjataril õlule ja jalgade ette.

Ühel hommikul ei väljunud kaupmees oma magadistoa-st. Kui päike ikka kõrgemale kerkis ja poed jäid suletuks, avati uks. Ta leiti karunahal lamamas. Peenike, mustjassinistest juustest punutud nõör oli veetud ümber ta kaela. Oli vaid üks, kel olid säärased juuksed. Nad püüdsid selle lahkimisel üle jõe oma kodumaale.

Ma tean, kuidas kogu linn leinas. Suuri pidustusi pandi toime surnu mälestuseks. Talle kaeveti hauakamber kose lähedale jõe kaldale. Vabad veed tormates takistusid võites alla merre jutustasid otsatuist heitlusist ida ja lääne vahel, kirest ja armastusest, mis lõppes mürgi ja kägistamisega, lepinguist, mida kunabki pool ei pidanud. Pärast pidustuste lõppu müüriti orjatar kaaslaseks laibale hauakambri paeses niiskuses. Talle anti viimseks eineks kaasa kruus vett ja tükk musta leiba. Pärast seda lahkuti oma igapäevase töö juure.

Kodaniku nimi, kes suri naise käe läbi, oli Klaus Horn. Orjataril aga ei olnudki nime. Kõik oleksid ta juba ammu unustanud, kui mitte kroonika kirjutaja ei

räägiks temast seoses kaupmehega. Aga keegi ei tea, kui palju päevi ta elas laiba seltsis tüki leiva ja kruusi veega. Kui ükskord hauakamber avati, siis olid seal ainult ühe mehe ja naise valendavad luud. Kõikjal leidis sinakasmusti juukseid.

Minu tütarlaps, see on lugu hansalinna kaupmehest ja sinu kaasõest. Ma rääkisin seepärast seda, et sina kavatsesid minuga teha samuti. Kõik sinu kaaslased on saanud ikka ebaustavaiks neile, kes neid on armastanud.

Ma tean, päikese tõus ei ole enam kaugel. Veel mõned tunnid ja öö möödub. Ma tahan minna üksinda, avatud rinna ja palja peaga, vastu selle tõusule. Tahan minna, kuni kohtan seda teist, vahajuukselist ja leebepilgulist. Tea sina, ma ei armasta teda, kuid ometigi on ta meie oma perekonnast. Ta on olnud mulle sõbraks lapsepõlvest alates ja juba sündides olime määratud teineteisele.

Täna armastab sind veel minu süda. Võib-olla jääb see alatiseks nii. Selle teise armastus on külm ja rahulik nagu kuupaiste. Igatsen oma huuli suruda sinu kurjadele juustele, et hingata nende joovastavat ja metsikut lõhna, tunda oma huulil nende mõrkjat maitset ja karedust. Igatsen oma suuga katta su punast huulte paari ja tabada su avarat pilku.

Aga... taas näen ma hansalinna vana kodanikku ja orjatori, taas meenuvad mulle kõik sinu teod. Tunnen sind läbi ja läbi.

Kallim, me peame lahkuma. Sa olid mulle südameelidane, kuid pead muutuma võõraks. Ma ei taha koguda nahku su õlule ega suudelda kingi su jalas, kuni sina lähed mööda seda teed, mida mööda läiks orjatar, kes pidi saama kuningannaks ühes majas. Minul jätkub jõudu sind tõugata meie vahel kohiseva kose kurku.

Ütle, mis pean tegema sinuga!? Oled tuulemeelne ja tulikeelne, kes perekonda ei sünni. Kahtlane on su isa kuulsus, veel kahtlasem su võõrasisa oma, kelleks oli julm tatarlane. Mis pean ma ütlema omastele sinu vanemaist? Ja sinust endast?

Ma tean, et oled loodud ainult suudlemiseks ja andumiseks. Oled ikka veel lapselik ja mängid, hoolimata omavanusest, lapse kombel. Millal saad sina, suudeldav ja anduv, täisealiseks? Hoidu, et nad enne seda ei uputa sind Narva jõe paesesse põhja, sest oma patuses kires oled suudelnud iga möödujat, oled andunud igale vastutulijale, hoolimata sellest, kas saabus see idast või läänest.

Sinu tunedad juuksed...

Ah, ärgem rääkigem enam neist. Täna peale lähuvad lahu meie teed. Sina lähed vasakule ja mina paremale. Läheme vastu oma erinevatele päikestele.

Olen näinud nägemust päikese tõusust ja seda, kuidas silmapiirile ilmus rand. Sinised lained, kaetud valge vahuga, tormasid vastu rünklikku paekallast. Suur laev sõidab läbi lainete kaugele.

See laev olen mina ja päike on mu tulevik.

Kaitseliidu 15. aastapäevaks ja vabadussõja alguse mälestamise puhul soovitame kaitseliidu kirjastusel trükist ilmunud

ÜLEVAADE EESTI VABADUSSÕJAST

1918—1920.

Koostanud kolonel-leitnant Jaan Maide.

488-leheküljeline heal paberil, 19 selgitava skeemiga varustatud raamat annab seni esmakordselt ilmuvana täielise ülevaate meie riigi tekkimisloo heroilisimast ajajärgust, käsitades üksikasjaliselt vabadussõja tähtsaimat tegevusala - lahingutegevust.

Raamat, jagunedes kahte peaossa, annab oma esimeses osas ülevaate neist olukorrist ja tegureist kaugemast ja lähemast minevikust, mis tõid eesti rahva iseseisvuse ja vabadusvõitluse. Teine osa käsitab vabadussõja operatiivtegevust selle tähtsamate operatsioonide kaupa.

Raamat on saadaval kõigis raamatukaupluses üle maa, kaitseliidu malevate staapides ja kaitseliitlaste tarvete laos.

Hind Kr. 3.50.

Ärimees, kes üldse paneb rõhku eetikale, ei saada välja käsitsi kirjutatud kirju, vaid tarvitab selleks kirjutusmasinat.

Ajakirjanik, kes sammub kaasa ajaga ja kel on vähegi lugupidamist oma kolleegide ning ladjate ja korrektorite vastu, paneb oma vaimusünnitused kirja kirjutusmasinal.

Ameerikas on asi nii — ja ega's melegi inimesed ole jäänud ajast maha?

Seepärast ärgu puudugu ühelgi kirjutuslaual hõlpsasti kaasaskantav kirjutusmasin!

ROYAL
Trade Mark
PORTABLE
(Uus mudel)

Meeldiv välimus. Tugev ehitus. Valkne ja kerge käik. Nägus kiri. Tabulaator ja kõik käsitamise abinõud nagu suurtelgi „ROYAL“ masinatel.

ESINDAJAD:

U-d Soun & Echitkov
TALLINN, NIGULISTE 18 TELEFON 434-37

L & S

L & S

Savitöööstus A|S. „SAVI“

Tallinn, V. Pärnu maantee 21, telefon 459-88.

Suurim ahjutarvete- ja potisepaäri.

Müügil oma tehasest:

Ahjupotid, värvilised, nagu pruunid, rohelised, sinised, kollased, lillad, punased.

Ahjukivid, samottkivid, šamottsavi.

Præeahjud, pliidiuksed, tahmauksed.

Plekkahjud.

Ahjude, kaminat ja pliitide valmistamine vilunud tööjõudude poolt täieliku vastutusega töö headuse eest.